

LEZEN IS GEVAARLIJK

(samenvatting van de toespraak van C. Rümke)

Lezen is een gecompliceerde zaak! Wat een cerebrale kunststukken zijn er al niet voor nodig om het te leren. Taal heeft te maken met symboolvorming - lezen met het herkennen van de symbolen van die symbolen. De hersenen, en niet die alleen, moeten een enorme prestatie leveren om van letter-voor-letter, teken-voor-teken lezen te komen tot "lekker lui liggen lezen".

Hiervoor is volledige automatisering vereist: het proces moet een liefst conflictvrij verlopende ik-functie worden.

Allerlei stoornissen kunnen in de ontwikkeling hiervan optreden.

- Het moeten-lezen, je hoort te lezen - het is a.h.w. een statussymbool. Als je het niet doet, heb je een schuldgevoel. Het gevolg is, dat lezen een kwelling wordt.

- Lezen = nieuwsgierig-zijn = (bij sommigen) dat mag niet.

- Lezen kan gevoelens wakker maken die taboe zijn. Prepuberteit, sadistische impulsen, homo-erotische, etc. Opwinding wordt als schuldig beleefd en daarvoor wordt het lezen belemmerd.

Lekker lui liggen lezen? Stiekem toch liggen lèzen! Het lezen kan dan betekenen: toch bezig zijn. Niet met leren maar met lezen - dus lezen i.p.v. huiswerk maken. Bij werkstoornissen heeft men het gevoel: ik doe toch iets. Ook doet lezen dienst in de strijd met de ouders over het uur van slapen gaan.

Het lezen als afweer van angst, b.v. van de masturbatie 's avonds in bed. Men kan ook lezen als verslaving, uit angst voor de lege realiteit en als compensatie van contactstoornis en afweer van de realiteit. Met de verslaving hangen samen de onthoudingsverschijnselen die we allemaal hebben wanneer een boek uit is.

Lezen als nog een uitvlucht: ik lees, een sociaal geaccepteerd excuus, zoals vissen en luisteren naar klassieke muziek. Het geeft je een alibi, je kunt je aan communicatie met de ander onttrekken. Ouders doen het, echtgenoten doen het.

Er is me gevraagd of het erg is als mensen geen fiction lezen. Ik geloof niet dat het erg is, wel lijkt het me jammer: ze missen iets zonder dat ze het weten. Ze missen een stuk vreugde evenals iemand die niet van muziek houdt. Waarschijnlijk kan niet iedereen technisch zo leren lezen dat hij het in dienst van het bevredigen van bepaalde behoeften kan stellen.

Aan de school en de ouders is het, het kind te leren lezen en het ze niet tegen te maken. Het boek moet dan wel boeien, en mag niet te veel moraliseren. Wat je leest mag wel mede richting bepalend zijn, maar hoed u voor de moralisten. Via identificatie kan het lezen zeker meebouwen aan de vorming van een über-ich.

Wat goed is om te lezen is ook fijn om te lezen. Wat fijn is om te lezen, is

dat ook goed? Waarschijnlijk niet. Er zijn "verborgen verleiders", ook in fictions, b.v. televisiestrips zonder moeders (Skippie b.v.). We kunnen ons afvragen wat daar gebeurt; wat is daar mis?

Zie ook de sensatiepers, lectuur met een huichelachtige dubbelmoraal als een moordreportage in Quick, waarin een sadistische kindermoord in detail beschreven wordt met de mededeling van de schrijver hoe afschuwelijk hij het wel vindt.

Lezen is goed, kàn dat zijn, zolang het fijn is. Het is ongezond als het een Ersatz voor echte communicatie is. Wie niet wil lezen, leze niet - moeten-lezen is slecht voor ons.

Is het boek beter dan de tv? Een irrelevante vraag. Door de tv worden vele mensen bereikt die anders niet bereikt zouden zijn. Waarschijnlijk is de aangrijping van het boek "dieper". Dit heeft te maken met activiteit, creativiteit die de lezer opbrengt, de kijker in minderen mate.

Is leven beter dan lezen? Is dit een tegenstelling? Lezen van fictions is een deel van het leven. Lekker lui liggen lezen is dan lekker leven - en lui?

Lui ergens in de zin van een mengeling van activiteit en passiviteit en creativiteit. Maar met creativiteit moeten we oppassen: vroeger moesten we dit en moesten we dat: nu moeten we creatief zijn om mee te tellen.

Er zijn slechte boeken. De vraag is echter, wie uitmaakt wat slecht is. Welke instantie hanteert de maatstaf? En wat is dan erger: inperken of vrijlaten?

Vrijlaten is m.i. minder gevaarlijk, maar ik kom er niet helemaal uit.

Verslag discussie met C. Rümke

In het gesprek met Rümke werd vooral gediscussieerd over de vragen of boeken slecht kunnen zijn voor kinderen, of kinderen zelf kunnen leren selecteren en of er verband bestaat tussen lectuur en criminaliteit.

Op de vraag of men kinderen vrij kan laten lezen en daarbij op hun eigen selectievermogen kan vertrouwen, antwoordde Rümke dat hij tegen het verbieden van boeken is, ook in de puberteit (sex). Laat ze lezen wat ze willen en praat er daarna over. Wel is het zo dat kinderen kiezen uit datgene wat ze aangeboden wordt. Men zou dus een preventieve selectie kunnen toepassen. Selectie misschien van dingen die te hard de realiteit tonen, foto's uit Vietnam b.v.

Sprookjes daarentegen kunnen gerust worden verteld. Rümke vindt ze niet schadelijk voor jonge kinderen. Een sprookje heeft geen negatieve invloed op de psychische toestand van een kind; het sprookje relativeert. Alle fantasieën in een sprookje zijn ook in een kind. De kleuter leeft in een animistisch-magische wereld. Een sprookje is meer dan het verhaal, het is het innige contact tussen verteller en kind, waarbij de verteller aansluiting zoekt door in te gaan op de leefwereld van het kind. Het verhaal zelf is dan ook

niet belangrijk. Sprookjes zijn ontstaan uit het menselijk brein. Sprookjesfiguren zijn oude resten van ons bestaan.

Op de vraag waarom niet Vietnam-gruwelen maar wel sprookjesgruwelen aanbieden, was Rümke van mening dat het kind een sprookje ziet als een sprookje en Vietnambeelden niet. In sprookjes gebeuren wel erge dingen maar het komt altijd weer goed. Kinder- en kleuterangsten ontstaan altijd. Het ene kind zal deze angstcomplexen ophangen aan iets uit de sprookjeswereld, het andere, dat geen sprookje hoort, doet het wel aan de hond van de buurman. De manier van vertellen is erg belangrijk. Wordt een kind bang van een sprookje dan is het niet het sprookje dat angstig maakt maar de verteller.

Rümke toonde zich een tegenstander van strips lezen. Zijn argumenten waren dat er over het algemeen weinig in een strip zit en dat men kinderen toch wel iets anders moet bieden. (Asterix is een gunstige uitzondering, mede door de tekst) Striplezen noemt hij pseudolezen. Hij heeft regelmatig te maken met gestoorde kinderen die niet verder kunnen komen dan strips lezen. De voorstanders waren van mening dat deze kinderen normaal ook niet tot lezen zouden komen. Striplezen kan erg ontspannend zijn. Er zit ook veel creativiteit in. Als we striplezen pseudolezen noemen zouden we met evenveel recht lezen pseudostrippen kunnen noemen. Strips moeten we naast fiction dulden. Bestaat er verband tussen criminaliteit en lectuur? Rümke is van mening dat je wel van indoctrinatie door het boek kan spreken. Er zijn moorden gepleegd n.a.v. het lezen van een boek, maar de grote vraag is of ze ook niet gepleegd zouden zijn als men het boek niet gelezen had.

Een van de aanwezigen wees op de inhoud van de hedendaagse leerboeken. Ze zijn volgens hem geïndoctrineerd door een kapitalistische maatschappij. (Kinderen moeten bungalows tekenen of ontwerpen i.p.v. woningwetwoningen; de vijand komt altijd uit het oosten.) Een ander was van mening dat in de verhaaltjes die aangevallen werden het lustprincipe voorop staat. Bepaalde stereotiepen als de dominee, de dokter en de vijand moet je niet kritisch gaan bekijken, men zou dan ook de moppenliteratuur moeten gaan verbieden.

Tot slot raadde Rümke de aanwezigen nog eens aan de kinderen te laten lezen wat ze leuk vinden, men kan het ze anders zo gauw tegen maken. Lezen mag geen statussymbool worden. Het is gewoon goed dat iemand aan lezen plezier beleeft.